

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Fitna en de kerken

Maandenlang hield Geert Wilders ons in zijn greep. Inmiddels verscheen zijn 'filmpje' Fitna. Hoewel de inhoud daarvan minder provocerend is dan aanvankelijk leek, kunnen de gevolgen nog steeds groot worden. Behalve wijze moslims die hun schouders erover ophalen, zijn er in binnen- en buitenland ook opgewonden standjes die het er niet bij willen laten zitten.

A.L.Th. de Bruijne ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - A.L.Th. de Bruijne	
Fitna en de kerken	507
<i>Meditatief</i> - J.B. de Rijke	
Lichtpuntje	511
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten	
Publiek je geloof belijden	512
<i>Achtergronden</i> - C. van Breemen	
Levensbeschouwelijk functioneren	514
<i>Meegelezen</i> - T. Groenveld	
Angst	517
<i>Synode impressies</i> - W. Tiekstra	
Zwolse zaken (2)	518
<i>Lied van de week</i> - J. Smelik	
God heeft vanouds gesproken	520
<i>Persberichten</i>	
<i>Uit de kerken</i>	

Mee vanwege de mogelijke gevolgen bemoeide ook de Protestantse Kerk Nederland zich ermee. Daarop reageerde in het *Reformatisch Dagblad* ds. M. de Vries, missionair predikant onder moslims in Rotterdam. In dit artikel wil ik doordenken over de vraag wat in zo'n situatie wel en niet de roeping van kerken is.

Verklaring

Op 17 maart overlegden in Utrecht de leiding van de PKN, twee toonaangevende moslimorganisaties en de secretaris-generaal van de Raad van Kerken. Samen traden zij naar buiten met een verklaring die wil bijdragen aan onderling begrip tussen de religies. In die verklaring uiten zij scherpe kritiek op Wilders. Hij provoceert met zijn uitlatingen over de Koran als fascistisch boek dat verboden zou moeten worden. En ten onrechte schrijft hij de gehele Islam af als gewelddadig. De verklaring erkent wel het recht van vrijheid van meningsuiting, maar noemt het verwerpelijk 'als het heilige in onze religies bespot en ons geloof gekrenkt wordt'. Bovendien is het zaaien van angst voor de Islam gevaarlijk. In plaats daarvan moeten

christenen en moslims elkaar blijven ontmoeten, respecteren en samen bouwen aan een verdraagzame samenleving.

De verklaring meent dat de intentie van zowel christendom als Islam is om op te komen voor vrede en gerechtigheid, voor vrijheid van godsdienst en respect voor ieders overtuiging. Zij zegt zelfs in het algemeen 'dat godsdiensten nooit de bedoeling hebben om geweld te plegen'. Vanuit dat uitgangspunt zullen christenen en moslims elkaar blijven aanspreken op mensenrechten. Daarbij hoort ook het recht 'om publiekelijk het geloof te belijden'.

Kruis

Ds. De Vries vindt de PKN naïef. Hij wijst erop dat het onontkoombaar is dat religies gekrenkt worden. Het doet christenen pijn als moslims de Bijbel 'een gecorrumpeerd boek' noemen.

wie geen vreemdeling in het Nederlandse kerkelijke leven is, hoort in deze verklaring heel wat moderne theologie naklinken

En moslims voelen het als christenen de Koran zien als een 'cartoon van de Heilige Schrift'. Toch kunnen christenen én moslims die hun eigen religie serieus nemen, het niet anders zien. Met 'vrede en gerechtigheid' kunnen christenen en moslims bovendien niet hetzelfde bedoelen. Zij verschillen immers over de kern van beide: de persoon van Jezus Christus en diens kruis. Ook vrijheid van godsdienst vatten moslims anders op dan christenen. Moslims gunnen anderen meestal niet de vrijheid om te proberen hen te bekeren. Tegenover westerse spot met de Koran staat islamitische geloofsvervolgung van christenen en anderen. Intussen steunt De Vries het pleidooi voor ontmoeting en bepleit ook hij een liefdevolle houding. Wilders optreden is daarmee in strijd en bovendien dwaas.

Herhaling

Nu kwam de verklaring van de PKN en de moslimorganisaties niet uit de lucht vallen. Drie jaar geleden deden dezelfde partijen ook al een gezamenlijk statement. Daarin legden zij de uitkomst vast van overleg dat op gang kwam na de aanslagen in New York, Madrid en Bali sinds 2001, en na de moord op Theo van Gogh. Destijds stelde men ongeveer hetzelfde, maar breder. De 'Verklaring' van maart vormt slechts een actuele herhaling daarvan.

Dat bredere document bevestigt enerzijds de kritiek van De Vries. Men zoekt vooral naar wat moslims en christenen gemeenschappelijk hebben:

- het geloof in God als Schepper en het besef van onze verantwoordelijkheid voor de

schepping en de samenleving,

- een geloof dat bevrijdend wil werken en mensen stimuleert om God en naaste lief te hebben,
- waarden als: niet stelen, niet doden, niet liegen en niet uitsluiten,
- erkenning van het recht om je geloof publiek te belijden en de daarmee samenhangende vrijheden van meningsuiting, godsdienst, pers etc
- de roeping tot debat binnen de kaders van de democratische rechtstaat. Dat debat moet gaan over westerse verworvenheden als democratie, man-vrouw-verhouding, de relatie tussen meerderheid en minderheid, en ook over verschillende leefwijzen,
- scheiding van kerk en staat, waarbij tegelijk wordt vastgehouden aan een eigen publieke verantwoordelijkheid van 'de kerk' (dus ook de Islam).

Aftreksel

De naam van Christus komt in het stuk niet voor. Daarmee wankelt ook het beroep op God als schepper. Een christen kan de schepper niet noemen zonder Christus. Ook de vage aanduiding dat de godsdiensten 'bevrijdend' willen werken en het bleke morele aftreksel dat daarbij genoemd wordt, laten de kern buiten beeld. Wie geen vreemdeling in het Nederlandse kerkelijke leven is, hoort in deze verklaring heel wat moderne theologie naklinken. Uiteindelijk richten alle religies zich op de ene God en staan zij op een gemeenschappelijk fundament. Dat legt vóór alles een basis voor dialoog. De verklaring van 2005 spreekt nog wel over 'getuige zijn'. Maar alles wat riekt naar fundamentele confrontatie is vermeden of onschadelijk gemaakt door wat we gemeenschappelijk hebben. Men wil overigens wel pijnpunten tussen moslims en christenen benoemen, maar die liggen vooral bij de verschillende praktische keuzen van moslims en christenen, niet in het minst rond moderne westerse thema's. De kritiek van De Vries op de verklaring van maart j.l. is dan ook principieel terecht.

Politiek doel

Toch moeten we meer zeggen. De PKN en de moslimorganisaties beogen met deze verklaringen vooral een *politiek* of *publiek* doel. In 2005 schrijft men: "Met elkaar willen wij zoeken naar kwaliteit binnen onze democratische samenleving en daarin het goede zoeken voor elkaar en anderen". En in 2008: "Wij roepen kerk- en moskeebesturen op om in deze tijd elkaar te ontmoeten, kerken en moskeeën hiervoor open te stellen en met elkaar te werken aan een goede verstandhouding en proberen samen te werken aan een vreedzame samenleving". Dit *publieke* belang blijkt ook uit de buitenlandse reis die de leiding van de PKN gemaakt heeft, om bijvoorbeeld in Egypte de kou uit de lucht te halen. Voor een evenwichtig

oordeel moet je jezelf daarom twee vragen stellen: Is dit *publieke of politieke* doel terecht? En: hoort inzet ervoor bij de taak van de kerk?

Vreedzaam

Ik kan mij twee redenen voorstellen voor christenen om zo'n politiek doel af te wijzen. Er zijn christenen die vinden dat je helemaal niet aan politiek moet doen. Leef zelf in christelijke liefde samen met je naaste, ook met moslims. Dat is jouw manier om de vrede in de samenleving te dienen. Als gereformeerden ontkennen wij niet dat hier de kern ligt. Toch hebben wij daarnaast altijd verantwoordelijkheid willen dragen voor de samenleving als geheel en haar structuren. Zolang we daarachter staan, kunnen we het niet laten bij deze kleinschalige inzet alleen. Tegelijk komt dan wel vaak die andere reden om de hoek kijken om het genoemde politieke doel af te wijzen. Sommige christenen zeggen: via christelijke politiek streef je naar een christelijke staat en samenleving. Met minder kan het niet toe. Daarom is inzet voor alleen maar 'een vreedzame samenleving' surrogaat. Toch erkennen veel mensen die dit grote ideaal nastreven meestal wel dat 'evenwicht en vrede in de samenleving' als tussendoel waarde hebben. Wij moeten ook gewoon in onze omgeving goed doen. Bovendien vragen steeds meer gereformeerde christenen (ook ik zelf) zich af of dat verder liggende ideaal van een christelijke samenleving eigenlijk politiek gezien wel zo passend is. Volgens mij kunnen gereformeerden moeilijk op de PKN mopperen omdat ze niet alleen het grote doel van Christus' koninkrijk kent, maar ook het kleinere doel van een vreedzame samenleving najaagt. Juist omgekeerd! Als wij de spanningen in Nederland aanvoelen en de bewegingen op het wereldtoneel volgen, ontdekken we dat dit urgent is. De PKN verdient in ieder geval waardering om het feit dat zij zich hiervan bewust toont.

Eerste roeping

Maar dan de tweede vraag: vormt de kerk de instantie die zich voor dit kleinere doel moet inzetten? In ieder geval heeft dat risico's. Want de *eerste en eigenlijke* publieke roeping van de kerk is om het evangelie te verkondigen. Daarbij kan dat evangelie heel concreet worden. Zelfs zo concreet dat de kerk in prediking en publieke verklaringen ook iets zegt over Wilders en zijn film Fitna. Maar dit publieke spreken van de kerk moet voluit evangelie blijven. Het mag geen politiek worden. Niet in die zin dat de kerk politieke standpunten inneemt die vanuit het evangelie niet hard gemaakt kunnen worden. Ook niet in die zin dat de kerk ter wille van de maatschappelijke vrede wat scherpe kantjes van de boodschap afvijlt. De kerk moet vrij blijven staan ten opzichte van alle machten en belangen. Om *iedereen* lief te hebben, niet alleen gematigde moslims maar

ook radicale, niet alleen op cohesie gerichte Nederlanders maar ook Wilders. En om *iedereen* te kunnen confronteren met het gezag van Christus. Niet alleen individuen, maar ook overheid en samenleving. Niet alleen Wilders, maar ook alle soorten moslims.

Tweede roeping

Naast deze *eerste* roeping staat de *tweede roeping* van de kerk, namelijk dat zij ook bijdraagt aan de stabiliteit van de bestaande samenleving. Tussen die beide ontstaat gemakkelijk spanning. Sommige mensen in de samenleving kunnen de radicale boodschap van de kerk opvatten als riskant en polariserend. Anderen zouden de kerk kunnen beschuldigen omdat zij zich buiten de politieke correctheid van dit moment houdt, en dus niet meehuult met de wolven in het anti-Wilders-bos. Juist de kerk moet niet meedoen aan de huidige collectieve zelfrechtvaardiging van weldenkend Nederland over de rug van Wilders. Zoals zij zich tegelijk ver moet houden van de afgoderij met de Nederlandse identiteit en de uitsluiting en stigmatisering van groepen *door* Wilders. Die onafhankelijkheid van de kerk kan heel spannend worden.

juist de kerk moet niet meedoen aan de huidige collectieve zelfrechtvaardiging van weldenkend Nederland over de rug van Wilders

Als gevolg van die spanning kan de kerk zich zomaar aanpassen en de heldere vrijheid van het evangelie dempen ter wille van het evenwicht in de bestaande samenleving. Zeker vandaag loopt de kerk dit gevaar omdat religie weer welkom is, maar dan op voorwaarde dat deze niet polariseert en niet fundamentalistisch is. Het is een verzoeking voor de kerk om haar plekje in de samenleving vandaag te heroveren door zich nuttig te willen maken. Maar het evangelie van de vrede polariseert in een afvallige wereld *per definitie*, juist als de houding waarin het gebracht wordt ook nog eens vredelievend en kwetsbaar is. Als de kerk die polarisatie met de Islam én met de huidige Nederlandse samenleving ontloopt, wordt zij haar roeping ontrouw.

Waardering

Vanwege deze spanning pleit ik er in het algemeen voor dat de kerk zich concentreert op die publieke christelijke boodschap en op een levenshouding die consequent spreekt van Christus' onpartijdige liefde. Zo kan zij zich ook onomwonden uitspreken over politiek gevoelige items. Daarnaast hebben kerkleden

persoonlijk of via netwerken hun bijdrage te leveren aan de stabiliteit van de samenleving. In dat verband kan ook christelijke politiek haar rol spelen.

Maar niet altijd is dit ideale model mogelijk. In landen zonder democratie of met een ander parlementair stelsel bestaat geen georganiseerde christelijke politiek. In sommige steden laten de getalsverhoudingen deze bijdrage niet toe. Soms doen christenen persoonlijk of samen te weinig voor de samenleving. En af en toe ontstaat een bijzondere situatie die zo urgent is dat alleen een politiek gekleurde actie met het gezag en de impact van de kerk zelf soelaas biedt. Ik ben van mening dat de PKN terecht heeft aangevoeld dat dit in de mogelijke nationale en internationale spanning tussen Islam en het Westen aan de orde zou kunnen zijn. In zulke gevallen kan de kerk mijns inziens ook rechtstreeks geroepen zijn tot een soort publieke of politieke actie. In dit licht heb ik toch ook waardering voor de gezamenlijke verklaring van de PKN met de islamitische organisaties en voor de buitenlandse reis van kerkleiders. Ik herken daarin het verantwoordelijkheidsbesef voor het publieke domein dat de kerk in deze wereld past. Het houdt de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) een spiegel voor. Wat doen wij als het gaat om het publieke spreken van de kerk? Wat dragen wij bij aan de maatschappelijke vrede tussen bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving en de wereld?

Verstopt

Tegelijk blijf ik zeggen dat de *eerste roeping* van de kerk daarbij toch tekort gekomen lijkt. Deze publieke verantwoordelijkheid staat alleen op de goede plaats als iedereen doorheeft dat het daarbij gaat om de *tweede roeping* van de kerk. Iedereen, in binnen- en buitenland moet zich dus tegelijk aangesproken weten vanuit haar eerste, missionaire roeping. Het is maar zeer de vraag of dat het geval was. Het lijkt juist alsof de PKN die eerste roeping wat verstopt heeft ter wille van de tweede. En vanuit de ambitie om het gemeenschappelijke in de twee godsdiensten te zoeken, wordt de waarheid geweld aangedaan of verzwegen.

Welke waarheid? Bijvoorbeeld dat men een veel te rooskleurig beeld schetst van de Islam en de Koran, en de onhoudbare opmerking maakt dat godsdiensten per definitie 'vredelevend' zouden zijn. Het streven naar een aards rijk waarin de wil van Allah regeert, en andere groeperingen hoogstens tweederangs maar vaak minder zullen zijn, is inherent aan de hoofdstromen binnen de Islam. En militair geweld was en is daarbij nooit ver uit de buurt. Overigens valt die ambitie historisch niet los te zien van het eerdere (en latere) christelijke streven naar zo'n aards rijk, bijvoorbeeld in de tijd

van Constantijn de Grote, van Karel de Grote en daarna. Ook in een christelijke samenleving golden anderen vaak als tweederangs en werd het christelijke vaak met geweld opgelegd.

Anders

Hoe had het anders gekund? In beginsel op twee manieren. De kerk kan zo vaak en zo duidelijk publiek haar boodschap naar voren brengen dat een verklaring als die van maart automatisch tegen die achtergrond ervaren wordt. Iedereen zou dan weten dat de kerk in Christus' naam evenveel houdt van Wilders als van moslims, en dezelfde liefde heeft voor radicale Islamieten als voor gematigde. Iedereen zou dan ook beseffen dat de naam van Christus het grote struikelblok vormt tussen de kerk en al deze groepen. En tevens, dat de kerk alle moslims oproept om de Koran dicht te doen en Christus te aanbidden.

Een alternatief zou zijn dat moslims én christenen in zo'n op maatschappelijke harmonie gerichte gezamenlijke verklaring elk ook hun primaire boodschap verwoorden. Moslims komen er eerlijk voor uit dat zij ernaar streven dat allen zich onderwerpen aan Allah en Koran. Christenen roepen op tot overgave aan Christus en zijn Woord. Vervolgens zoeken zij mogelijke bruggen en zeggen zij samen wat nuttig is voor de maatschappelijke vrede van dit moment.

als de kerk die polarisatie met de Islam én met de huidige Nederlandse samenleving ontloopt, wordt zij haar roeping ontrouw

Behalve dat het zo principieel beter is, zou het ook nog wel eens gezonder en overtuigender kunnen zijn. In de huidige bewegingen wordt namelijk een soort nieuwe eenheid gesuggereerd van maatschappelijk weldenkende, constructieve en gematigde religieuze mensen. Die suggestie kan echter de ingrijpende verschillen niet verhullen. Zij zal ernaar neigen om alles wat buiten die nieuwe eenheid valt, niet meer te tolereren: van fundamentalistische moslim tot orthodoxe christen. Maar wat we in de nog niet verlore wereld echt nodig hebben, is dat we bereid zijn tot samenleven ondanks *ingrijpende en onoverbrugbare* verschillen.

Dr. Ad de Bruijne is docent aan de Theologische Universiteit te Kampen en is ook eindredacteur van dit blad.

Lichtpuntje

Leid te midden van de ongelovigen een goed leven, ...

1Ptr. 2:12a

J.B. de Rijke ■

Met slecht weer in een onbekend gebied moeten rijden. Ik ben dan blij wanneer ik me dan kan oriënteren op iemand die voor me rijdt. Die, naar het zich laat aanzien, daarheen gaat waar ik ook wil zijn. Waar die ander gaat, is duidelijk de weg. En zolang ik op de weg blijf, hoe langzaam ik misschien ook vorder vanwege het weer, ik kom vast daar waar ik wil komen. Concentratie op het lichtpuntje voor me voorkomt ook dat ik me teveel laat afleiden door de slechte omstandigheden en me zorgen maak dat dit niet goed gaat aflopen.

Met Pasen is Christus opgestaan. Hij ging de weg van mensen en overwon de dood. Dwars door alle duisternis en schijnbare uitzichtloosheid heen. Hij is daar waar ik weet dat ik moet zijn. Waar Hij mij wil hebben. De weg is vrij. Dat geeft mij hoop.

Maar op weg daar heen raak ik regelmatig in slecht weer verzeild. Ik niet alleen. Voor mij zijn er talloze anderen geweest die dat ook meemaakten. U hebt ons op de proef gesteld, een zware last op de schouders gelegd, mensen zijn over ons heen gewalst lees ik in Ps. 66. Maar u hebt ons aan de overkant gebracht. Mensen voor mij hebben dus hun doel bereikt. Ik kan erop vertrouwen dat Christus ook mij in die overwinningsjubel laat delen. En daarom kan ik nu al jubelen.

Maar kan het zijn dat er achter mij ook mensen zijn gekomen? Op zoek naar een doel. Zich oriënterend op een lichtpuntje dat de goede kant op gaat. Mensen die op mij letten in het slechte weer waarin zij zich bevinden? En is mijn verlichting dan wel in orde?

Petrus schrijft in zijn brief aan mensen in tamelijk wanhopige omstandigheden. Mensen die vanwege hun geloof door de samenleving als verdachte mensen werden aangemerkt. Ze hoorden er niet bij. En daardoor waren ze in zwaar weer terecht gekomen. Over vrouwen en slaven werd zo mogelijk nog meer heen gewalst. En christenen werd in het algemeen kwaad aangedaan. Maar de houding 'dat hoef ik niet te pikken, ik heb ook mijn rechten' wordt door Petrus afgewezen. Precies datgene wat ik van mijn dagelijkse leefomgeving inadem, daarvan zegt Petrus: het brengt je ziel in gevaar. Het leidt je aandacht van de weg af. Dat wil ik niet natuurlijk.

Maar alsof dat al niet moeilijk genoeg is voor mijzelf, wijst Petrus mij ook nog op mijn 'achterliggers'. Er wordt op mij gelet. Hoe ik reageer op onverdiend leed. Op de aantasting van mijn rechten. In een donkere omgeving moet ik licht uitstralen.

Als ik het licht kan uitstralen van wat in mij leeft en daarom niet in de clinch ga met anderen straal ik iets uit. Hoop die mij doet leven. Die meer waard is dan mijn gelijk en mijn rechten.

In theorie weet ik dat mijn heil en dat van de ander meer waard is dan mijn rechten en mijn gelijk. Maar als het spannend wordt, gaat wat ik geloof en belijd niet gelijk op met wat ik ervaar en doe.

Here God, geef mij blijvend zicht op mijn opgestane Heiland. Dat ik mij in Hem verheug. Niet alleen met woorden maar door lichtgevende daden.

Ds. Jan Bert de Rijke is predikant van de Gereformeerde Kerk te Krimpen aan den IJssel.

Publiek je geloof belijden

wandelen met God

voor God en zijn gemeente

'Waarom is het eigenlijk zo, dat ik voor in de kerk ga staan om mijn geloof te belijden?'

Met vaste regelmaat wordt die vraag gesteld.

De één vindt het spannend om daar te staan, een ander vindt het wat formeel. En een derde zegt: 'ik heb allang voor God gekozen; wat moet ik daar dan nog?'.

B. Luiten ■

Jongeren willen weten wat ze doen, en waarom. Daar vragen ze naar. En daar hebben ze groot gelijk in. Het gaat om hun geloof, hun belijdenis, daar moeten ze helemaal achter kunnen staan.

Dus: waarom gebeurt dat voor in de kerk? Waarom is bijvoorbeeld het gesprek met de kerkenraad niet voldoende? Wat heeft de kerk er eigenlijk mee te maken...?

Bruiloft

Volgens mij kan al die aarzeling verdwijnen als sneeuw voor de zon, als je bedenkt wat je met je jawoord doet. Vergelijk het 'ja' voor God met het 'ja' op een trouwdag. Dat is de beste vergelijking die er bestaat. Want God vraagt naar de liefde van ons hart, Jezus noemt ons zijn bruid. De vraag is: *wil je God toebehoren, zoals een bruid zich toevertrouwt aan haar bruidegom?*

Hier verdwijnt ieder spootje formalisme, zo dat er al zou zijn. Want dit is zo persoonlijk als het maar kan. *Liefde van hart tot hart.*

God zegt 'ja', wat zeg jij?

Of heb je dat al gezegd, geloof je allang? Maar dat kan toch geen bezwaar zijn. Zo gaat dat in de meeste verkeringen, dat je liefde groeit en dat je dat bij herhaling tegen elkaar zegt. Je leert elkaar kennen, je merkt dat je naar elkaar toegroeit. Dat wordt op een trouwdag niet ontkend, integendeel. Daar wordt vanuit gegaan. Op dat moment begint je liefde niet, maar zij wordt verzegeld, *in een verbond voor het leven.*

Zo heb je ook op de dag van je openbare geloofsbelijdenis een periode achter je, waarin je God hebt leren kennen. 'Verkeringstijd' is misschien het goede woord niet hiervoor. Maar het was wel een aanloop naar de keus van je leven. Als je gaat ontdekken wat genade is, hoe diep dat gaat, en wie God daarin is, kun je al een bijzondere verbondenheid ervaren. Daarin

leer je de Here persoonlijk kennen, meer en meer. Dan heb je Hem al heel vaak gedankt en je liefde verklaard, voordat je voorin de kerk staat. En toch vraagt dat alles dan (op één of andere manier) om een moment, waarop je *een keus* maakt, *publiek*. Een keus, die wordt vastgelegd voor God en mensen. Want het gaat om een trouwverbond. Gods 'ja' in de doop was ook zo, dat iedereen het mocht horen en zien. Dit is niet geheimzinnig, dit doortrekt het hele leven. Zoals een huwelijk publiek bekend wil zijn, zo ook je band met God: 'wij horen bij elkaar, en daar moet niemand tussen komen'.

Spannend?

Is dat spannend, om dan zo voorin de kerk te staan? Ja, een beetje wel. En toch zijn er weinig bruidsparen die er daarom vanaf zien.

En als je er even over nadenkt, is het veel meer *ontspannend*. Je belofte is belangrijk, dat mag je ook wel voelen. Maar toch, daarin grijp je vast dat *God* je wil dragen. Dat *Hij* in alles je wil helpen, dat je nooit iets alleen hoeft te doen. Als dat door je heen gaat, valt er juist spanning van je af.

Ik ken een predikant die erg zenuwachtig was voor de eerste keer, dat hij de kansel op zou gaan. Totdat iemand tegen hem zei, dat hij goed moest letten op z'n eerste zin: 'Onze hulp is in de naam van de Heer...' Dat is het! Zolang je denkt dat je het alleen moet doen, ben je nerveus. En als je denkt, dat je belofte volmaakt moet zijn, ben je zo gespannen als een veer. Maar als je je mag toevertrouwen aan die God, die precies weet wie je bent, valt er juist een last van je schouders.

Merkwaardig trouwens, dat je zo vol kunt zijn van je eigen belofte, dat je nauwelijks meer hoort wat die ander zegt. In de voorbereiding op een trouwdienst kan het een *eye-opener* zijn

als ik dat benoem. Iemand kan heel zijn hart willen leggen in zijn aanstaande trouwbelofte, en dat is geweldig goed natuurlijk. Maar hoort hij ook wel wat die ander belooft, en wat hij daarin krijgt, aan levenslange hulp en liefde en trouw? *En houdt hij daar ook rekening mee?*

Krijgt dat een plek? Hoe dan?

Wij zijn een actief volkje. Het doen zit ons meer in het bloed dan het ontvangen. Toch is dat ontvangen juist zo wezenlijk, dat je in een huwelijk die ander echt *toelaat* in je leven. Het 'doen' kan heel stoer gebeuren, maar voor 'ontvangen' moet je je openstellen. Kwetsbaar durven zijn. Alleen dan kan je geholpen worden, dan gaat het lukken.

Dat is tussen mensen zo.

Dit is nog veel meer zo als je belijdenis doet van je geloof. Je keus voor God is belangrijk, wat je daarmee zegt en doet. Voel dat maar. Maar daarin is vooral belangrijk dat je wilt *ontvangen* wie Jezus voor je wil zijn. En dus dat je heel goed naar Hem luistert, Hem *toelaat* in wie je bent en hoe je denkt. Alleen dan gaat het lukken.

Voor iedereen die ooit een trouwverbond is aangegaan, met God of mensen, is dit levenslang het punt waar het om draait: *die ander echt binnen laten komen, alle deuren van je leven openzetten*. Anders wordt het heel spannend. Dan kun je voor die ander doen wat je wilt, maar je houdt het niet vol. Terwijl er zoveel ontspanning mag zijn, in geborgenheid, aanvaarding en liefde.

De gemeente handelt

Daarvan wil de gemeente graag getuige zijn. Zij wil om je heen staan, Gods zegen je toezingen en voor je bidden. En dan zo je toelaten tot het bruiloftsmaal, de voorsmaak ervan, in de naam van Jezus.

Ja, dat doet de gemeente, in de naam van de Heer. De kerkenraad geeft daar leiding in, hij spreekt en onderzoekt. Maar de gemeente laat je toe, zij ontvangt je. Daarom is de eredienst de meest geschikte plaats om je geloof te belijden. Want als de gemeente bijeen is in de naam van God, *handelt* zij in de naam van God, *met zijn volmacht*. Zij aanvaardt je, zij geeft je een plek aan de tafel waar Jezus de gastheer is. Als je dat beseft, wil je dat niet inruilen voor een andere gelegenheid om je belijdenis te doen. Integendeel, er gaat ook diep door je heen wat de gemeente eigenlijk is. Hier wil je bij horen, al is er menselijk gezien misschien van alles aan te merken. Want hier is God, hier wordt gehandeld en gesproken in de naam van God. *Hier worden sleutels bediend van het hemels koninkrijk*. Misschien gebeurt dat nog gebrekkig, maar toch zal de weg tot God, die hier en nu verkondigd wordt, straks geen andere zijn. Wat hier in de naam van Jezus wordt vergeven, dat is vergeven, ook in de hemel. Wie hier in de naam van Jezus wordt aanvaardt, die is aanvaard, voor nu en later (Joh. 20:21-23).

Dat is niet gezegd, uiteraard, om God op te

sluiten in ons handelen. Dat zou niet kunnen. Maar hiermee is wel in herinnering gebracht, dat de almachtige God ervoor gekozen heeft de gemeente te laten handelen in zijn naam. Aan haar heeft Hij de bediening van zijn sleutels toevertrouwd. Daarom is de eredienst uniek en onvervangbaar, dat de gemeente dan ook werkelijk samenkomt in de naam van de Heer, om die sleutels te hanteren.

In leven en in sterven

Elke vergelijking gaat ergens mank. Zelfs die van een aardse bruiloft. Want Gods trouwverbond is méér.

Treffend komt dat uit in de eerste belijdenisvraag: 'beloof je bij de belijdenis van deze leer te blijven in leven en sterven?'

Dat vragen wij op een trouwdag niet. Daar vragen wij trouw in heel het leven, tot de dood scheiding maakt. Verder gaat het huwelijk niet, daar houdt het op.

Maar daar houdt het trouwverbond met God niet op! Prachtig om te zien, indrukwekkend om te belijden. *Als je komt te sterven, blijf je dan ook op God vertrouwen?* Al ben je misschien nog jong, heb je ook nog heel andere plannen en verlangens. Wil je dan toch naar de Bruidegom gaan, als Hij je roept? Vertrouw je Hem je leven toe, hoe Hij je ook leidt, op aarde en naar de hemel?

Ja, dan zeg je wat, als je dat belooft.

Dat is hét antwoord waar Jezus op wacht, en dat Hij telkens weer horen weer. Laat het de ziel zijn van je gebed.

Het is het antwoord op Golgotha, het offer, waar het trouwverbond op rust.

Het is het antwoord op je doop, waarin God tot je sprak voor eeuwig.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Levensbeschouwelijk functioneren

De titel hierboven kan de vraag oproepen: waar gaat dit over? Iedereen weet wat functioneren is, en wat functioneringsgesprekken zijn. Maar wat levensbeschouwelijk functioneren is... Moet hierbij aan iets heel bijzonders gedacht worden?

C. van Breemen ■

In de zorg is deze woordcombinatie heel gewoon. Het gaat niet over een bijzondere actie of inspanning die iemand moet verrichten. Het gaat om de vraag welke rol iemands levensbeschouwing in zijn of haar leven speelt. Of wat iemand met zijn levensbeschouwing doet. Het staat naast de woordcombinaties 'lichamelijk functioneren', en 'psychisch functioneren'. Het 'functioneren' slaat dan vooral op hoe iemand zich laat kennen.

Onderwijs en onderzoek

In dit laatste artikel naar aanleiding van het *Nieuw Handboek Geestelijke Verzorging* (Kampen 2006) richt ik mij vooral op twee artikelen uit Deel III Onderwijs en Onderzoek. Eigenlijk is dat uit verlegenheid. Want er staan nog veel meer artikelen in deel III en IV van dit handboek, die de moeite van vermelden waard zijn. Maar om de bespreking een beetje overzichtelijk te houden, beperk ik mij tot vooral deze twee artikelen. Het eerste artikel houdt zich bezig met onderwijs aan de persoon van de geestelijk verzorger. Het tweede artikel houdt zich bezig met wetenschappelijk onderzoek inzake de levensbeschouwing van cliënten, patiënten of bewoners. Ruw weg gaat het in mijn bijdrage om de vraag: hoe functioneert de levensbeschouwing van de geestelijk verzorger, en van de patiënt?

de vraag is of hier misschien een structureel probleem zit bij geestelijk verzorgers, en wellicht andere theologen

Het eerste artikel is geschreven door drs. J.W.G. (Sjaak) Körver, centrumopleider voor Klinische Pastorale Vorming te Tilburg, en gaat over Klinische Pastorale Vorming en de professionalisering van de geestelijk verzorger. Dit artikel spreekt mij met name aan, omdat ik zelf als geestelijk verzorger de KPV training gedaan heb, en wel aan het VUMC te Amsterdam. Drs. Körver begint zijn artikel met een merkbaar-

dige waarneming. Deelnemers aan een KPV-training blijken regelmatig al tijdens een training in positieve zin te veranderen. Creatieve en recreatieve eigenschappen van deelnemers blijken ineens weer naar boven te borrelen, en aandacht en energie te eisen. Of een deelnemer stapt naar een andere deelnemer en zegt: "we ontlopen elkaar voortdurend in alle vriendelijkheid, ruzie vermijden hebben we tot grote kunst verheven, laten we elkaar een keer zeggen waar het werkelijk op staat" (760). Het lijkt wel, alsof pas in een training de deelnemer weer leert zichzelf te zijn. Een herkenbare reactie, die wat mij betreft de vraag oproept of hier misschien een structureel probleem zit bij geestelijk verzorgers, en wellicht andere theologen. Drie onderzoeken van supervisors in opleiding wijzen in elk geval wel in die richting. Zij doen 'in ieder geval een uitspraak over de persoonlijkheid van de geestelijk verzorger die kennelijk gekenmerkt wordt door schaamte ('ik kan niet'), angst ('ik durf niet') en onderdrukte agressie ('ik wil niet')' (759).

Tijd en ruimte

In een paragraaf over tijd, maakt Körver opmerkingen die denkkelijk verder reiken dan de kring van geestelijk verzorgers. 'Deelnemers worden zich bewust van het feit dat zij in wezen voortdurend aan het werk zijn, althans mentaal en emotioneel ook op momenten van vrije tijd met hun werk bezig zijn - vaker leidend tot overspannenheid en zelfs burnout. (...) Tegelijk is zijn motivatie, de oorspronkelijke en de huidige, opnieuw aan de orde: wil ik onbeperkt en onbegrensd voor anderen klaar staan, maar wat is de prijs daarvoor? (...) Al doende, stap voor stap, ontdekken deelnemers immers hoe vanzelfsprekendheden en patronen in hen verankerd zijn en hoeveel geduld het vraagt om daarin (kleine) wijzigingen aan te brengen' (763). Er 'is in de huidige samenleving wellicht een training noodzakelijk waarin aandacht is voor de lange duur, de continuïteit, de geleidelijke groei - als tegenwicht tegen de voortdurend wisselende waan van de dag en de schone schijn' (764).

In een paragraaf over ruimte, maakt Körver

mijns inziens nog diepere opmerkingen. 'Het onderzoek naar de verhouding tussen individuatie en participatie wordt in de training geïntensiveerd door programmaonderdelen waarin een beroep wordt gedaan op andere dan cognitieve en verbale activiteiten. Sport, muziek, bibliodrama, presentatie in de liturgie, en meditatie zijn vormen waarbij het accent op het lichaam, beweging en non-verbale aspecten ligt. Het betekent dat niet zozeer cognitieve filters van de cortex worden aangesproken, maar de vitale reflexen die in de hersenstam zijn gesitueerd... Deze oorspronkelijke vitaliteit, de functies die de basis vormen van leven en overleven, is bij menig geestelijk verzorger tijdens de opvoeding en beroepssocialisatie afgedekt geraakt, geatrofieerd' (765). Dit leidt dan tot de noodzaak van 'het leerproces, waarin de deelnemer leert opnieuw te luisteren en waar te nemen, en eigen gewoontes en gedragspatronen te onderzoeken' (766).

In hoeverre de bewering over atrofie juist is, kan ik niet beoordelen. In ieder geval zijn de deelnemers aan de klinisch pastorale vorming die ik gevolgd heb, er allen van overtuigd dat de training blijvend iets waardevols heeft toegevoegd aan ons professioneel en levensbeschouwelijk functioneren. Het aanboren van creatieve bronnen, en ook het samen werken aan bibliodrama, waarin wordt geleerd om het bijbelverhaal zelf te gaan voelen en ervaren, bleek inderdaad een waardevolle toevoeging aan de kennis en vaardigheden die we al hadden. Hetzelfde kan gezegd worden van de verbatims die we schreven en de sessies waarin we de preken van de deelnemers beluisterden en beoordeelden.

Eigen biografie

Een ander punt dat Körver in zijn artikel noemt, is de professionele biografie. Tijdens de klinisch pastorale vorming moeten de deelnemers een biografie van zichzelf schrijven, gericht op hun professioneel functioneren. Het doel daarvan is dat de geestelijk verzorger drie competenties verder ontwikkelt: de hermeneutische (het kunnen verstaan van de menselijke werkelijkheid, de cultuur, en de teksten), de communicatieve (uitwisseling van inzicht, gevoel en geloof), en de spirituele (omschreven als de open ruimte waarin de geestelijk verzorger als theoloog en agoog kan opereren). De waarde van het schrijven van zo'n biografie is, dat de deelnemer beter zicht krijgt op zichzelf, en op de eigen standpunten en uitgangspunten. Daardoor krijgt hij meer ruimte voor het toepassen van zijn eigen vaardigheden. Wie het artikel van Körver op zich laat inwerken, begrijpt waarom de Vereniging voor Geestelijk Verzoekers in Zorginstellingen zoveel waarde hecht aan de KPV. Want het werk van een geestelijk verzorger in een zorginstelling vereist een gedegen kennis van zichzelf, van de eigen levensbeschouwelijke achtergrond, en de

eigen levensbeschouwelijke standpunten. Cliënten, patiënten en bewoners willen weten met wie ze te maken hebben, wanneer iemand zich als geestelijk verzorger aandient.

Diagnostische competentie

Het tweede artikel dat ik in deze bijdrage wil noemen, is het artikel van dr. Johan Bouwer over levensbeschouwelijke diagnostiek (773 e.v.). De schrijver is universitair hoofddocent en bijzonder hoogleraar geestelijke verzorging in zorginstellingen aan de Theologische Universiteit Kampen, op het web te vinden als Protestantse Theologische Universiteit.

cliënten, patiënten en bewoners willen weten met wie ze te maken hebben, wanneer iemand zich als geestelijk verzorger aandient

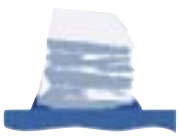
In de Beroepsstandaard voor de Geestelijk Verzorger in Zorginstellingen wordt gesteld dat geestelijke zorg plaatsvindt op basis van een diagnostische, hermeneutische en therapeutische competentie. Opvallend is de diagnostische competentie. Bij diagnose denk je al gauw aan de arts of specialist die bij een patiënt een diagnose stelt.

Wat is levensbeschouwelijke diagnostiek? Bouwer omschrijft het als 'een taxatie die een geestelijk zorgverlener in de dialoog met een hulpvrager maakt van diens spirituele nood, behoefte of pijn' (776). Het doel van een diagnose is om doeltreffender geestelijke zorg aan de patiënt te kunnen verlenen. De geestelijk verzorger gaat als het ware met de ander op reis, en gaat het verhaal van de ander 'van binnen uit' lezen, in de hoop dat de ander inzicht krijgt in de eigen situatie. Bouwer signaleert dat er bij de geestelijk verzorgers geen consensus bestaat over de wenselijkheid van zo'n diagnostiek. Diagnostiek veronderstelt een vorm van interventie, waarbij 'een geestelijk zorgverlener de gesprekspartner helpt (geestelijke zorg is ook hulpverlening en niet alleen begeleiding) om in bondgenootschap een zelfdiagnose te stellen' (779).

Tegenover het diagnostisch model staat een ander model, het presentiemodel, waar aan de naam van Andries Baart verbonden is. Dan heb je het meer over termen als trouw, zorgzaamheid, beschikbaarheid, aanspreekbaarheid en sensibiliteit. Zelf ziet Bouwer die beide modellen niet tegenover elkaar staan. Want zijns inziens is geestelijke zorgverlening altijd een soort van interventie.

Het Prof. Dr. G.A. Lindeboom Instituut te Ede heeft een onderzoek uitgevoerd met als doel een instrument te ontwikkelen waarmee de

kwaliteit van spirituele zorg kan worden beoordeeld. In het kader van zijn pleidooi voor levensbeschouwelijke diagnostiek is Bouwer er positief over. Het Lindeboom-onderzoek is een eerste aanzet om begrippen en inhoud van levensbeschouwelijke diagnostiek op elkaar af te stemmen. En dat is nodig om het beroep van geestelijk zorgverlener binnen de gezondheidszorg stevig te verankeren (792).

De eigen praktijk

Hier verlaat ik het artikel over levensbeschouwelijke diagnostiek, dat overigens ook verder heel interessant is. De vraag voor mijn bijdrage is: hoe werkt dat in de praktijk? Althans, hoe zie ik dat terug in mijn eigen werk als geestelijk verzorger in een zorginstelling?

Wanneer ik met een bewoner van het verpleeghuis in gesprek ben, dan zal de bedoeling van het gesprek zeker iets van het presentiemodel hebben, namelijk om beschikbaar te zijn voor een medemens, en aanspreekbaar op eigen levensbeschouwing. En verder dient er natuurlijk aandacht te zijn voor de geestelijke noden en vragen van de bewoner. Maar mag ik als geestelijk verzorger ook verder gaan? Mag ik ook hulp bieden op basis van een vooraf gestelde diagnose?

de geestelijk verzorger gaat als het ware met de ander op reis

Bij dat laatste heb ik grote aarzelingen. Ik maak geen gebruik van een levensbeschouwelijke screening of anamnese, hoewel Bouwer daarvan een prima voorbeeld doorgeeft op pagina 784 en volgende. Het is inderdaad mogelijk om over iemands levensbeschouwelijk functioneren gegevens te verzamelen, met diens instemming. Toch ben ik niet zo ver om dat te gaan doen. Want het werk van de Heilige Geest in iemands leven en geloven laat zich niet op formuleren vastleggen. Dat is trouwens ook niet de bedoeling van zo'n screening, maar toch... Liever ga ik met een bewoner het gesprek aan, en kom er naderhand weer op terug. Om af te

tasten waar ik met de Bijbel in de hand hulp kan bieden voer ik liever een persoonlijk gesprek dan dat ik een formulier invul tijdens een intake. En of levensbeschouwelijke diagnostiek de geestelijke verzorging binnen de gezondheidszorg beter verankert, betwijfel ik zeer.

Consensus

Uit bovenstaande zeer korte weergave van het artikel van Bouwer en mijn reflectie daarop, valt op te maken dat er binnen de beroepsgroep van geestelijk verzorgers stevige discussies plaatsvinden. Discussies die nodig zijn om consensus te krijgen over ambt en werk en werkinhoud van de geestelijk verzorger in een zorginstelling.

In een viertal artikelen heb ik geprobeerd iets door te geven uit het *Nieuw Handboek Geestelijke Verzorging* (Kampen 2006). Voor mij als geestelijk verzorger was het boeiende lektuur, al kwam ik veel raakvlakken en overlappingsen tegen. Wat vooral in het oog springt, is dat het terrein van de geestelijke verzorging niet statisch is, maar een terrein waar regelmatig en veel wordt verbouwd. Een moderniserend industrieterrein, zogezegd.

Vaak brengt het me heel ver van mijn gereformeerde wortels vandaan. Maar ook voelde ik me er regelmatig thuis, al kwam ik niet één schrijver uit 'eigen' kring tegen. Discussies over levensbeschouwelijke diagnostiek versus presentie (zie hierboven) schrikken niet af, maar tonen vooral aan dat geestelijke verzorging steeds in beweging moet blijven.

Voor iemand die geïnteresseerd is in wat er allemaal speelt op het terrein van de geestelijke verzorging in zorginstellingen, is dit *Nieuw Handboek* een aanrader. Dit boek is een goede spiegel van de hedendaagse stand van zaken in de (praktische) theologie en agogiek.

Ds. C. van Breemen is geestelijk verzorger van verpleeghuis 'De Wijngaard' te Bosch en Duin en woont te Soest.

N.a.v.: *Nieuw Handboek Geestelijke Verzorging*. Kok, Kampen 2006; ISBN 9043510254; 927 pag., prijs € 55,-

Angst

meegelen

Bijna elke tijdgeest wordt gedreven door angst, schrijft Theo Boer (ethicus in Utrecht) in Centraal Weekblad.

T. Groenveld ■

Achteraf is het niet moeilijk om de tijdgeest van een periode aan te wijzen, bv. het individualisme van de jaren '60. Wat is de tijdgeest van nu?

“Wel is er één euvel waaraan bijna elke tijdgeest lijdt: de dominantie van de angst voor het ongeluk en de bereidheid om eigen zekerheden met alle middelen te bevechten.

Bijna elk serieus medium houdt ons tegenwoordig voor dat de menselijke beschaving aan zeer ernstige gevaren blootstaat. Volgens Al Gore, winnaar van de Nobelprijs voor de vrede 2007, staat de wereld voor één van de grootste crises sinds er mensen bestaan en is het de tijd voor ingrijpende maatregelen. De *Live Earth* concerten behoren tot de grootste ooit gehouden. Intussen houdt Gore's tegenstrever George W. Bush de wereld een ander gevaar voor: het wereldwijde terrorisme. Hij rechtvaardigde er de inval in Irak mee. Zonder die oorlog te billijken vrezen velen in Nederland het einde van de joods-christelijke-humanistische beschaving.”

En dan zijn er nog de angst voor de impact van de 'Wilders-film', de angst voor een opkomende recessie, voor de opkomende Aziatische economieën, en een wereldwijd griepvirus - en dat is nog niet uitputtend.

Angsten zijn van alle tijden, denk maar aan angst voor het communisme en voor een kernramp, voor de zure regen en later de angst dat de computers het op 1 januari 2000 zouden begeven.

“Angst is niet altijd een slechte raadgever. Wie langs de rand van de afgrond loopt, kan maar beter wél naar zijn angst luisteren. Helaas heeft angst echter ook de eigenschap dat het de rationaliteit afknijpt. De één raakt door de angst verlamd en laat zich gewillig door het noodlot afvoeren, terwijl er nog ruim tijd zou zijn geweest om het tij te keren. Anderen slepen zich van angst naar angst en verliezen in dat proces hen besef van nuance. Genieting van het goede in de samenleving wordt overschaduwde door doemscenario's die in woord en beeld tot ons komen. Wie politieke processen willen sturen, weten dat zij in angst een krachtige bondgenoot hebben. Zij hebben er belang bij om anderen te overtuigen dat niets minder op het spel staat dan het overleven van een gemeenschap, een bescha-

ving, de wereld. Niet in de laatste plaats hebben zij er belang bij om zichzelf te afficeren als de enigen die deze ramp effectief kunnen pareren. In zijn boek *War: a Primer for Christians* (Dallas 2001) ontmaskert Joseph Allen deze houding als een kruistochtenmentaliteit. Mét de gevaren krijgen ook de doelen en de middelen een welhaast totalitair karakter.

Als we merken dat angst die rol gaat spelen, wordt het tijd om vooral de angst zelf te gaan vrezen. De tijdgeest anno 2008 weerstaan, betekent niet het lichtzinnig wegwuiven van doemscenario's. Feit is wel dat vele doemscenario's in het verleden simpelweg onwaar zijn gebleken. Soms heeft angst tot vormen van misère geleid die vele malen erger waren dan het doemscenario dat die angst opriep.

Nuchter en waakzaam blijven dus: helpt een doemscenario mensen om helder te denken of neemt het ze de eigen reflectie uithanden? Durft het kritiek te incasseren of tolereert het geen dissidenten? Reikt het zoekrichtingen aan of dringt het aan op radicale oplossingen? Stimuleert het tot burgerschap of vraagt het om volmachten? Staat het mensen toe om te genieten van het bestaan, of maakt het schuw en tobberig?”

Boer geeft een nuchtere analyse, waarbij hij ons een spiegel voorhoudt. In hoeverre laten wij ons meeslepen door angst, ook in de hypes die daarop inspelen?

En komt die angst voor rampen die ons (mogelijk) te wachten staan niet voor een groot deel doordat we ons vertrouwen niet op de Heer stellen? De eerste zonde: als God zijn, in dit geval ook: proberen om zelf je toekomst veilig te stellen.

Als christenen leven we op het scherpst van de snede: we moeten onze verantwoordelijkheid nakomen (als rentmeesters); en tegelijk het woord van de Heer Jezus in de Bergrede ter harte nemen:

Maak je geen zorgen voor de dag van morgen. En dan mogen we de levensles van Prediker ter harte nemen: *Geniet alle dagen van je leven, die God je heeft gegeven. Het bestaan is leeg en vluchtig en je zwoegt en je zwoegt onder de zon, dus geniet op elke dag* (9:9).

Ds. Tonnis Groenveld is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Uithuizen en woont te Roodeschool.

Zwolse zaken (2)

Indrukken van een synodelid

Het was op vrijdagmorgen 4 april 2008. Ik was onderweg naar de eerste zittingsdag van de generale synode. Ineens zag ik een dood schaap aan de kant van de Zuiderzeestraatweg liggen. Even gingen mijn gedachten met mij op de loop. Je bent bezig voor de schapen van Christus' kudde. Maar wat als de schapen het leven hebben gelaten? Wat heeft het dan allemaal voor zin? Niet aan denken. Verder naar Zwolle. Naar de Koningskerk.

W. Tiekstra ■

Samen op weg

Ik sloot de vorige impressie af met de zin: De generale synode is op weg. Eigenlijk is dat een overtoollige wijze van zeggen. Want synode betekent al "samen op weg". Intussen bereikte mij de vraag wie er nu precies samen op weg zijn gegaan. Natuurlijk is dat wel op de website van de synode (www.synode.gkv.nl) te vinden. Maar in de bladen (ook in het Nederlands Dagblad) waren de namen niet vermeld. Daarom zal ik ze hier maar opnemen. Een lange lijst met namen:

De PS van het Zuiden - Zeeland, Noord-Brabant en Limburg : ds. G. Zomer Jzn., br. C.K. Kramer, ds. J.J. Burger en br. A. Benschap Knook.
Holland-Zuid: ds. A.J. van Zuilekom, br. S.P.W. Verkade, ds. W. Tiekstra en br. N.M. Kramer.
Holland-Noord: br. J.F. Walinga, ds. A. de Snoo (nu preses), br. I.G. Mostert en ds. R. Heida.
Utrecht: br. J.A. Schelling, br. P. Jonkman (nu scriba I), ds. H. Hoksbergen en ds. G. Gunnink.
Gelderland: ds. M.H. Oosterhuis, ds. L.W. de Graaff, br. E. Feenstra en br. H.Th. Cramer.
Overijssel: ds. B. Luiten (nu assessor), br. A.J. Kruizinga, ds. J. W. van der Jagt en br. M.E. Hoekzema.
Drenthe: br. A. Pool, ds. P.H. van der Laan, ds. H.J. Boersma en br. P.H. de Boer.
Fryslân: ds. R. van Wijnen, ds. G.O. Sander, br. H. Jellema en br. J.E. Greving.
Groningen: ds. W.F. Wisselink (nu scriba II), br. J. Kooistra, ds. L.J. Joosse en br. H. de Groot.
Nu ik toch wat namen noem, Lydia, de ambtelijke secretaris van de synode, heeft haar meisjesnaam niet voor haar mansnaam gezet. (Excuus!)

Wat eraan vooraf ging

In de drie weken na de opening half maart hebben de leden van de synode hard gewerkt aan commissie-opdrachten. Het moderamen heeft tal van zaken op evenredige wijze aan regionale en

bovenregionale commissies toebedeeld. Die commissies bereiden de behandeling op de synode voor. In eerste instantie gaat het dan om het inventariseren van informatieve vragen. Daarna leggen zij die voor aan en overleggen daarover met de betreffende deputaten. Op deze manier hoeft de informatieve ronde niet plenair te worden gehouden. U snapt wel dat de bedoeling is tijd te besparen. Of dat ook werkelijk het geval zal zijn moet nog blijken. Het is in elk geval een poging. Tenslotte leggen zij in overleg met de deputaten en het moderamen een behandelvoorstel op tafel. Er is in de afgelopen 'stille weken' veel werk verzet. Zo konden we op vrijdag snel van start.

Nu de praktijk

Na een inspirerende opening van de preses, die ons voorging in een gebed om wijsheid van boven, kwam de vergaderpraktijk aan de orde. Kon de huishoudelijke regeling, waarin boven vermelde werkwijze nu staat beschreven, de goedkeuring van de synode wegdragen? Met een enkele wijziging was dat het geval. Belangrijk was vast te stellen, dat voorafgaande aan de tweede inhoudelijke besprekingsronde er wijzigingsvoorstellen (amendementen) of tegenvoorstellen kunnen worden ingediend. Het is handig die in de eerste ronde al aan te kondigen. Aan het begin van de bespreking vergeleek de preses de deputaten voorbereiding generale synode met de juf-frouw op de basisschool, die kinderen die voor het eerst naar school gaan (de synodeleden) liefdevol opvangt. Waarna de voorzitter van dat deputaatschap zei, dat we nu geen kinderen meer zijn maar directeur. En weg de illusie liefdevol gekoesterd te zullen worden...

Vrijdagmiddag en -avond

In besloten zitting werd beraad gehouden over de voordracht van de Colleges van Bestuur en Toe-

zicht van de Theologische Universiteit van dr. E.A. de Boer te Zeist tot universitair docent oud-christelijk Grieks en Latijn. De volledige benaming van die leerstoel is wat uitgebreider. De bespreking mondde uit in een unaniem besluit tot zijn benoeming met ingang 1 mei 2008. Een belangrijke benoeming. Het is van groot belang dat predikanten het Nieuwe Testament in de grondtaal kunnen lezen. Zoals dat ook voor het Oude Testament geldt. Misschien is het juist daarom goed geen classicus maar een theoloog op die leerstoel te benoemen. Een intensieve bespreking van het rapport van de deputaten bijbelvertaling eindigde met de constatering dat er in een later stadium nog eens op teruggekomen moet worden. Deputaten zijn op zeer invoelende wijze met de talrijke vragen uit de kerken en van synodeleden omgegaan. Maar we kunnen niet terug achter het besluit van Amersfoort-Centrum 2005 de [Nieuwe Bijbel Vertaling] vrij te geven voor gebruik in de kerken. Intussen is het goed alle kritische inbreng bekend te maken bij het Nederlands Bijbel Genootschap. Want het ligt in de bedoeling in ongeveer 2017 een revisie te doen verschijnen.

Na een 'gepeperde maaltijd' - wat wil je anders in de schaduw van de Peperbus - doken we in de archieven die in Kampen worden bewaard. Er is zoveel materiaal binnen gekomen, dat uitbreiding van de archiefruimte nodig is. Geprobeerd wordt daar op korte termijn in te voorzien. De synode sprak haar dankbaarheid uit voor het vele werk dat door het Archief en Documentatie Centrum gedaan wordt. Mee daardoor kunnen 'bejaarde' stukken gebruikt worden ter beschrijving van de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Zaterdag

De tweede vergaderdag was gevuld met een viertal rapporten. Achtereenvolgens dat van deputaten Radio en Televisiediensten, Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties, Studiefinanciering en Geestelijke Verzorging Militairen. Telkens werd dankbaarheid en waardering uitgesproken voor het veelomvattende en soms bepaald niet eenvoudige werk dat deputaten hadden verricht. * Het is mooi in een land te wonen, waar de overheid het uitzenden van gereformeerde kerkdiensten financiert. Zo kan het evangelie van verlossing tal van medeburgers bereiken. Nadrukkelijk werd aandacht gegeven aan de compleetheid van de evangelieverkondiging. Het is niet goed dat aspecten als zonde en bekering buiten beeld blijven. Er was vooral ook aandacht voor de opmerking van deputaten, dat zij graag getipt worden als het gaat om "getalenteerde" voorgangers. Bedoeld was dat het gaat om predikanten die goed met de mogelijkheden van de media weten om te gaan. De verschillende media kennen zo hun eigen wetten als het gaat om kijk- en luister-publiek. Vooral bij de TV is het gemakkelijk om weg te zappen.

* Het blijkt voortdurend nodig te werken aan het

tegengaan van seksueel misbruik door kerkelijke functionarissen. Kerken zijn niet altijd de veilige plek die zij zouden moeten zijn. Deputaten kijken terug op een periode waarin tal van zaken geregeld konden worden. De instelling van een klachten- en een beroepscommissie met bijbehorende regelingen. Tijdens de discussie bleek dat er in onze kerken node een gedragscode voor kerkelijke functionarissen zoals ambtsdragers, kosters, organisten, jeugdleiders enz., gemist wordt. Hoe daarin voorzien kan worden bleef de vraag.

* De discussie omtrent de studiefinanciering van theologie-studenten (art. 19 K.O.) spitste zich toe op een mogelijke overdracht van het werk van dit deputaatschap aan de Theologische Universiteit. Daarmee zouden oude tijden terugkeren. Een definitief besluit hierover kan pas genomen worden, als ook het werk aan de Universiteit de synodetafel passeert. Een enkel synodelid pleitte er voor met meer nadruk geld voor de basis-bibliotheek voor aanstaande predikanten beschikbaar te stellen. Het was er tot nu toe wel, maar er werd weinig gebruik van gemaakt. Besloten werd dat "boekengeld" maar af te schaffen. Aan de andere kant werd wel besloten om waar nodig zij-instromende studenten (broeders die naar art. 8 K.O. predikant willen worden) financieel te steunen.

* Tenslotte werd in een vrij land waar vrede heerst gesproken over het werk van de geestelijke verzorging van militairen. Ds. Albert van der Velden sprak als krijgsmacht-predikant over zijn ervaringen in Afghanistan, terwijl br. Ton van den Berg (deputaat) vanuit zijn werk bij de mariniers vertelde over voorbereiding en opvang van uit te zenden militairen. Ds. Burger gaf als synodelid een uitspraak van de vroegere legerpredikant ds. W. Raven weer: Laat synodes nooit vergeten dat militairen kunnen sneuvelen en dat synodes dat niet kunnen. Het was een indrukwekkende bespreking. We beseffen weer extra goed hoe belangrijk geestelijke toerusting en ondersteuning van militairen is op hun gevaarlijke missies.

Tenslotte

We waren bijeen in eensgezindheid en in goede sfeer. Onder Gods zegen willen we graag dienstbaar zijn aan de bewaring van Christus' kerk en haar leden. De schapen van Christus' kudde. Dat motiveert erg, ook als de dag lang duurt.

Een officiële mededeling:

De sluitingstermijn voor ingekomen stukken is: 12 april 2008. Stukken over het rapport Man/Vrouw in de kerk moeten op 30 april 2008 binnen zijn.

Breng ook eens een bezoekje aan de website van de synode. Ds. P.H. van der Laan doet zijn werk als officieel webmaster en dat is te merken.

W. Tiekstra

Liedboek gezang 102: God heeft vanouds gesproken

lied van de week

Voor volgende week zondag staat een bijbellied op het rooster dat geschreven is bij een bekend schriftge-deelte: Hebreeën 1:1-4. Deze bijbelpassage luidt in de Nieuwe Vertaling:

J. Smelik ■

Op velerlei wijzen en langs velerlei wegen heeft God in het verleden tot de voorouders gesproken door de profeten, maar nu de tijd ten einde loopt heeft hij tot ons gesproken door zijn Zoon, die hij heeft aangewezen als enig erfgenaam en door wie hij de wereld heeft geschapen. In hem schittert Gods luister, hij is zijn evenbeeld, hij schraagt de schepping met zijn machtig woord; hij heeft, na de reiniging van de zonden te hebben voltrokken, plaatsgenomen aan de rechterzijde van Gods hemelse majesteit, ver verheven boven de engelen omdat hij een eerbiedwaardiger naam heeft ontvangen dan zij.

Wanneer u de liedtekst naast dit bijbelgedeelte legt, ziet u dat het eerste couplet geschreven is bij vers 1a uit het Hebreeën-hoofdstuk, het tweede couplet bij vers 1b en 2(a), het derde couplet bij vers 2b en 3a en ten slotte het laatste couplet bij vers 4.

Het zal u wellicht opvallen dat in het lied niet alle aspecten uit Hebreeën 1:1-4 verwerkt zijn. Jan Wit (1912-1980), die de liedtekst schreef en publiceerde in zijn bundel *Ministeriale* (1966), heeft alle nadruk gelegd op het gegeven dat Christus de vervulling is van wat de profeten van oudsher gesproken hebben. Het lied draagt in *Ministeriale* dan ook de titel 'De vervulling'. De prachtige tekst spreekt verder geheel voor zich.

Dit lied staat op het rooster tussen Pasen en Hemelvaart en vooral gezien het vierde couplet kan het gezang gezongen worden met Hemelvaart (1 mei). Het gezang kan echter ook prima functioneren in de kerstperiode.

De melodie

De melodie is gecomponeerd door Adriaan C. Schuurman. Schuurman werd op 28 juli 1904 geboren te Kampen en groeide op in een gezin waar zingen en geloof, muziek en theologie onlosmakelijk aan elkaar verbonden waren. Hij studeerde piano, orgel, compositie en contra-

punt aan de conservatoria van 's-Gravenhage en Amsterdam. Hij kreeg les van vooraanstaande docenten als Johan Wagenaar, Cornelis de Wolf en Sem Dresden. Na zijn studie was Schuurman als organist achtereenvolgens verbonden aan de Grote Kerk te Schiedam (1929), de Grote Kerk te Lochem (1938) en de St.-Joriskerk te Amersfoort (1942). Van 1950 tot 1974 was Schuurman cantor-organist van de Maranathakerk te 's-Gravenhage.

Voor de naoorlogse Nederlandse kerkmuziek is Schuurman onder meer als pedagoog van enorm grote betekenis geweest. Hij doceerde kerkmuziek aan Theologisch Seminarie te Driebergen (1950-1965) en de conservatoria van Den Haag (1963-1969) en Rotterdam (1964-1973). Zeer veel predikanten en kerkmusici hebben aan zijn voeten gezeten en zijn kerkmuzikaal door hem gevormd. 'Bij hem leerde je geen kerkmuziek beoefenen, maar leven met de kerkmuziek', schreef een oud-leerling eens.

Al voor de Tweede Wereldoorlog componeerde Schuurman melodieën die in liedbundels als de *Hervormde Bundel 1938* terechtkwamen en later ook in het *Liedboek voor de Kerken*. Hoewel verschillende melodieën van Schuurman niet uitzonderlijk moeilijk toegankelijk zijn, kun je zijn melodieën doorgaans niet als 'meezingers' bestempelen. Je zingt ze niet zomaar even weg; ze moeten veroverd worden. 'Het hoogste wat wij als mens, als gelovige, als lid van de gemeente kunnen bereiken is de aanbidding. En ik geloof dat die aanbidding niet gehaald wordt met wijsjes, met deuntjes', zei hij in 1994.

Treffend beschreef H. Berkhof Schuurman in 1984 als de musicus die leefde van het besef, dat hij in dienst van de aanbidding stond: *Hij zocht en vond de tonen die de gemeente van gewone muzikale leken kon herkennen als uitdrukking van haar liefde jegens de Vader van Jezus Christus. En tegelijkertijd moesten en konden die tonen haar geloof uitheffen boven traditie en sleur,*

boven de enge, Hollandse, cerebrale en burgerlijke begrenzingen, om het ook door de melodie te verrijken met nieuw ontzag voor de majesteit van God en de onuitsprekelijkheid van zijn genade, voor het mysterie dat alle verstand te boven gaat.

Schuurman componeerde voor het lied 'God heeft vanouds gesproken' eigenlijk twee melodieën. De eerste melodie die hij in 1961 componeerde, verscheen in de hervormde proefbundel *102 gezangen* (1964). Blijkbaar beviel die melodie hem toch niet helemaal en schreef hij daarna de melodie die in het *Liedboek voor de Kerken* terechtgekomen is.

De melodie valt in twee gedeelten uiteen: de regels 1 t/m 4 vormen een afgerond geheel en de regels 7 t/m 8 eveneens. In het *Compendium* schrijft de componist dat hij bij het componeren van de melodie uitgegaan is van Wits tekst

waar gesproken wordt over 'der profeten woord' dat opklimt naar de verhoging van de Zoon (strofe 4, *En Hij heeft, opgestegen/aan 's Vaders rechterzij, /de hoogste naam verkregen*), zo begint ook de melodie voor dit lied bij de *a'*, slingert zich onmiddellijk naar de hoge *d''*, om dan langzaam-aan de grondtoon *d'* te bereiken.

De derde regel is ongeveer de omkering van de eerste regel (alle stijgende intervallen uit regel 1 worden dalende in regel 3 en vice versa). De tweede helft van de eerste regel vindt u terug in de zesde regel.

U ziet achter de regels 2, 4 en 6 een halve rust genoteerd zijn. Schuurman geeft aan dat de regels paarsgewijs in één adem gezongen moeten worden.

Dr. Jan Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Steenwijk.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis, coördinator
'Achtergronden'

EINDREDACTEUR:

Dr. A.L.Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, coördinator 'Meditatief',
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, coördinator 'Kerkelijk leven'
en 'Wandelen met God',
Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert, coördinator
'Samenleving'.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, coördinator 'Opvoeding en
onderwijs', J.M. de Jong, rubriek 'Kunst',
Ds. G. Riemer, coördinator 'Van binnen
naar buiten', Dr. J. Smelik, rubriek 'Kerk
en muziek', Drs. H. Veldman, rubriek
'Kort historisch'.

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636
Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient
1 maand voor aanvang van het nieuwe
abonnementsjaar schriftelijk of per
e-mail te geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-
rom verkrijgbaar bij de Chr.
Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden.
Tel. (0341) 565499.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Vijf voor vijf

Nederlands Dagblad De krant voor christenen

Maak nu 5 weken lang vrijblijvend en voordelig kennis met het weekendabonnement op het Nederlands Dagblad. U krijgt de krant 5 weken lang elke zaterdag voor slechts 5 euro thuisbezorgd.

Als extraatje ontvangt u daarbij de hele week toegang tot de geheel vernieuwde digitale editie.

Kijk op www.nd.nl/5voor5 voor meer informatie.

PERSBERICHTEN

Annulering

De voor **16 april** geplande vergadering van het Landelijk Samenwerkingsoverleg gaat niet door vanwege onvoldoende agendapunten. Op de najaarsvergadering van **19 november** hopen we met de verschillende deputaatschappen resp. commissie Eenheid te spreken over de consequenties van het landelijke beleid voor de plaatselijke samenwerking.

Namens het bestuur,
B.R. Steenbergen, secretaris

Meeloopdag op de Theologische Universiteit Kampen

Nieuwsgierig naar een opleiding Theologie? Niet in staat geweest om de open dag te bezoeken? Op woensdag 23 april ben je vanaf 8.30 uur welkom op de Theologische Universiteit (gereformeerde kerken) voor de meeloopdag. Maak kennis met studenten en docenten. Leer de universiteit kennen en maak mee hoe een dagje TU in Kampen eruit ziet! Drie keer per jaar geeft de TU Kampen mensen de gelegenheid om een dagje mee te lopen met onze studenten. Het woord meeloopdag zegt het al, je loopt mee met studenten. Je volgt de lessen die zij volgen en je hebt pauze wanneer zij pauze hebben. Er is dus geen speciaal op jou aangepast programma. Aarzel niet! En geef je op door een mailtje te sturen naar pr@tukampen.nl, of te bellen met **038-4471710**